หิมพานต์เสน่หา: ความเป็นอื่น ชนบท และความเป็นหญิง ในนวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์

Himmaphan of love: The Otherness, Rural, and Femininity in Novel Mataehimmaphan

อรวรรณ ฤทธิ์ศรีธร[1] / Orawan Rithisrithorn[1]

[1]Independent Researcher
Nai Mueang Sub-District, Mueang Roi Et District,
Roi Et 45000, Thailand

Email: orit.jasmin@gmail.com

Abstract

This article aimed to study the “Himmaphan Forest” in novel Mataehimmapanwritten by Jintawee Wiwat. This study has three issues: Himmaphan Forest as the other space, as the rural space and as the femininity space. The main framework was the concept of space. The results were: 1) Himmaphan Forest was represented as the space of other which humans were not able to access by normal ways. Humans must sleep and dream to be able to go there and must use art as a mediator. 2) Himmaphan Forest was connected to the rural space by description the setting and by Wanat-suda who came from Himmaphan 3) Himmaphan Forest was connected to the sign of femininity by description of space. In summary, Mataehimmaphan novel was defined meaning of space Himmaphan Forest in context of society and culture.

Keywords: Himmaphan Forest, space, the otherness, rural, femininity

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพื้นที่ป่าหิมพานต์ในนวนิยายเรื่อง มาแต่ หิมพานต์ บทประพันธ์ของ จินตวีร์วิวัธน์ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ป่าหิมพานต์ในฐานะความเป็นอื่น ป่าหิมพานต์ในฐานะพื้นที่ชนบท และป่าหิมพานต์ในฐานะพื้นที่แห่งความเป็นหญิง โดยใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า 1) ป่าหิมพานต์ถูกทำให้เป็นพื้นที่อื่นผ่านการที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงด้วยวิธีปกติ โดยที่มนุษย์ต้องหลับและฝันจึงจะสามารถเข้าไปได้ และโดยวิธีใช้ศิลปะเป็นสื่อกลาง 2) ป่าหิมพานต์ถูกเชื่อมโยงกับชนบทผ่านการบรรยายฉากและผ่านตัวละครนางวนัสสุดา นางไม้จากหิมพานต์ 3) ป่าหิมพานต์มีความสัมพันธ์กับความเป็นหญิงผ่านสัญญะที่ปรากฏในการพรรณนาพื้นที่ โดยสรุปแล้ว นวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ ชี้ให้เห็นการนิยามความหมายของพื้นที่ป่าหิมพานต์ในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ป่าหิมพานต์, พื้นที่, ความเป็นอื่น, ชนบท, ความเป็นหญิง

บทนำ

วรรณคดีเรื่อง ไตรภูมิพระร่วงมีเนื้อหาหลักคือการนำเสนอภาพนรกและสวรรค์ โดยชี้ให้เห็นความสยดสยองและความน่าสะพรึงกลัวของนรก และเน้นความสุขสบายของพื้นที่สวรรค์ นอกจากนั้นยังมีพื้นที่หนึ่งซึ่งอยู่บริเวณรอยต่อของโลกมนุษย์ ตั้งอยู่ในชมพูทวีป นั่นคือ “ป่าหิมพานต์” กวีพรรณนาให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่แห่งความรื่นรมย์ ความสุขสำราญ และมีความเป็นอุดมคติ Sankhaphanthanon (2013: 190-191) วิเคราะห์ไว้ว่า ป่าหิมพานต์จัดเป็นพื้นที่อุดมคติเชิงนิเวศ (Ecotopia) ในลักษณะหนึ่ง การพรรณนาถึงดินแดนดังกล่าวแสดงให้เห็นสัญญะของความอุดมสมบูรณ์และความรื่นรมย์ใจ ตามแบบ “จินตลีลาเชิงสัญญะ” มีการพรรณนาแบบกึ่งจริงกึ่งฝัน นอกจากนั้นยังมีความเป็นสังคมอุดมคติเชิงนิเวศและเป็นพื้นที่ที่ลึกลับมหัศจรรย์

ป่าหิมพานต์ไม่ได้ถูกนำเสนอเพียงในวรรณคดีเรื่อง ไตรภูมิพระร่วงเท่านั้น ในวรรณกรรมร่วมสมัย จินตวีร์วิวัธน์ ได้นำฉากดังกล่าวมาสร้างสรรค์นวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกปี พ.ศ. 2521 โดยเล่าถึงเรื่องราวนางวนัสสุดา นางไม้แห่งป่าหิมพานต์ซึ่งหลงรักเทพทานพ เทพบนสรวงสวรรค์ที่ลงมาเที่ยวเล่นในป่าหิมพานต์ เทพทานพมีคนรักอยู่แล้วจึงทิ้งนางไปหาคนรัก ต่อมาชาติภพใหม่ เทพทานพมาเกิดเป็นมนุษย์

คือ “ทวารพดิ์” นางวนัสสุดาได้ติดตามหาเขาโดยนำวิญญาณเข้าสิงอุกกาบาตลูกหนึ่ง เมื่ออุกกาบาตตกลงมายังโลก วิญญาณนางที่สิงอยู่ในเศษอุกกาบาตก็เดินทางมาพบกับทวารพดิ์และทำทุกวิถีทางเพื่อให้เขาจำนางได้ แต่ไม่สำเร็จ สุดท้ายนางได้เล่าความจริงให้เขาฟัง เขาเห็นใจนางที่เคยไม่แยแสและทอดทิ้งนางไป จึงสัญญาว่าเมื่อตายไป วิญญาณของเขาจะไปอยู่กับนาง ในที่สุด นางวนัสสุดาก็กลับป่าหิมพานต์ไปอย่างมีความสุข

การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดเรื่องพื้นที่ในฐานะตัวบททางวัฒนธรรม โดย laosiwong (2014: 115) กล่าวถึงเรื่องพื้นที่ไว้ว่า กรอบคิดเกี่ยวกับพื้นที่มี 2 กรอบใหญ่ ๆ คือ พื้นที่คติปัจจุบันและพื้นที่คติไทย ในด้านพื้นที่ในคติปัจจุบันนั้นได้รับอิทธิพลมาจากวาทกรรมวิทยาศาสตร์ เป็นพื้นที่ที่ไร้ขอบเขต แผ่ขยายไปจนถึงพื้นที่ทางอวกาศ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ พื้นที่ในคติปัจจุบันนั้นซึ่งไม่มีขอบเขตนั้น ทำให้ไร้เส้นแบ่งระหว่างพื้นที่หนึ่งกับพื้นที่หนึ่งหรือระหว่างพื้นที่กับที่ไม่ใช่พื้นที่ ดังนั้นพื้นที่ใดที่มนุษย์เข้าไปไม่ถึง ไม่ใช่เป็นเพราะมีเส้นแบ่ง แต่เป็นเพราะขาดเทคโนโลยีที่จะเข้าถึงเท่านั้น พื้นที่ในคติปัจจุบันจึงไม่มีพื้นที่นามธรรม มีเพียงพื้นที่รูปธรรมที่เรายังเข้าถึงไม่ได้เท่านั้น ด้านพื้นที่ในคติไทยถูกอธิบายให้แตกต่างจากคติปัจจุบัน นั่นคือ มีพื้นที่แบ่งเขตชัดเจนและเชื่อว่าการที่มนุษย์จะข้ามจากพื้นที่หนึ่งไปยังพื้นที่หนึ่ง มนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงตนเองเสียก่อน ซึ่งการเปลี่ยนตนเองมีด้วยกัน 4 ลักษณะคือ เปลี่ยนรูปโฉม เปลี่ยนพฤติกรรม เปลี่ยนตนเองโดยอาศัยพิธีกรรม และเปลี่ยนตัวเองโดยอาศัยอิทธิฤทธิ์

นอกจากแนวคิดเรื่องพื้นที่คติปัจจุบันและคติไทยแล้ว Foucault (Cited in Sangkhaphanthanon, 2013: 171) ยังอธิบายว่า พื้นที่มีลักษณะสำคัญ 3 แบบ ได้แก่ พื้นที่จริง (Real space) พื้นที่ในอุดมคติ (Utopia) และพื้นที่พิเศษ (Heterotopia) ด้านพื้นที่จริงเป็นพื้นที่ที่มนุษย์อยู่อาศัยตามปกติในชีวิตประจำวัน พื้นที่อุดมคติเป็นพื้นที่ที่ไม่มีจริง แต่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่จริงในสังคม ถูกนำเสนอในรูปแบบของสังคมที่สมบูรณ์แบบ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของพื้นที่ที่ไม่เป็นจริง และพื้นที่อีกประเภทหนึ่งคือ พื้นที่พิเศษ ซึ่งมีความน่าสนใจคือ เป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพื้นที่อุดมคติและพื้นที่จริง มีความลักลั่นระหว่างสองพื้นที่ดังกล่าว นั่นคือมีทั้งส่วนของพื้นที่จริงและพื้นที่ที่สังคมสร้างขึ้นมา เราสามารถมองได้ว่าพื้นที่พิเศษมีตัวตนเป็นทั้งพื้นที่จริงทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ที่ถูกประกอบสร้างขึ้น บทบาทของพื้นที่พิเศษคือการสร้างภาพลวงตาให้เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่ “เป็นอื่น” แต่การสร้างพื้นที่ลวงตานี้จะเปิดเผยให้เห็นพื้นที่จริงทั้งหลาย ฟูโกต์ยกตัวอย่างว่า พื้นที่พิเศษมีมาตั้งแต่อดีตแต่ถูกละเลยจากคนในสังคม อีกทั้งยังให้ความรู้สึกว่าโดดเดี่ยว แปลกแยก บางครั้งเสมือนเป็น

พื้นที่ของการถูกลงโทษหรือถูกปกปิดซ่อนเร้น หรือบางครั้งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่พิเศษถูกแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ พื้นที่ของผู้ที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤติในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต และพื้นที่พิเศษสำหรับผู้เบี่ยงเบนมาตรฐานของสังคม ในรูปแบบแรก พื้นที่ของผู้ที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤตินั้น ฟูโกต์ยกตัวอย่าง เช่น พื้นที่สำหรับผู้หญิงมีประจำเดือน หรือพื้นที่ในการฝึกค่ายทหาร ด้านพื้นที่พิเศษสำหรับผู้เบี่ยงเบนมาตรฐานของสังคม เป็นพื้นที่ของผู้ที่ถูกสังคมมองว่าผิดปกติ กระทำผิด ถูกโดดเดี่ยวจากสังคม มีความลี้ลับ

Charoensinolan (2011: 202-204) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดพื้นที่พิเศษของฟูโกต์ว่า มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ ประการแรก พื้นที่พิเศษมีอยู่ในทุกสังคม เป็นพื้นที่ที่จำกัดให้เฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น เช่น คนที่เผชิญภาวะวิกฤติ เป็นสถานที่ที่ถูกกำหนดเพื่อทำกิจกรรมบางประการ ประการที่สอง พื้นที่พิเศษของแต่ละสังคมสามารถสร้างและกำหนดบทบาทให้กับพื้นที่ได้แตกต่างกันออกไป นั่นคือชุดความหมายของพื้นที่พิเศษมีการเลื่อนไหลได้ตลอดเวลา ประการที่สาม พื้นที่พิเศษสามารถอยู่ร่วมกับพื้นที่แบบอื่นในสังคมได้แม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันก็ตาม ในขณะที่พื้นที่พิเศษต่างก็มีพื้นที่เฉพาะของตัวเอง ประการที่สี่ พื้นที่พิเศษไม่มีความผูกพันกับเวลา กล่าวคือไม่มีอดีต-อนาคต-ปัจจุบันที่แน่นอน แต่มีระบบเวลาเป็นของตัวเอง ประการที่ห้า พื้นที่พิเศษเป็นพื้นที่แบบระบบปิดและระบบเปิดไปพร้อม ๆ กัน คือไม่ใช่สถานที่ที่ใครจะเข้าไปได้แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้เป็นพื้นที่ปิดเสียทีเดียว การจะเข้าสู่พื้นที่พิเศษต้องได้รับอนุญาตเสียก่อน ประการที่หก พื้นที่พิเศษทำหน้าที่เชื่อมโยงพื้นที่อื่น ๆ ในสังคมเข้าด้วยกัน ดังนั้น พื้นที่พิเศษจึงเป็นประดิษฐกรรมทางสังคม

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า การศึกษาพื้นที่ในฐานะตัวบททางวัฒนธรรมสามารถแสดงให้เห็นถึงชุดความหมายทางสังคมหลายประการ กล่าวคือ เราศึกษาพื้นที่ในมิติของวิธีคิดที่มีต่อพื้นที่ ดังที่ Hongsuwan (2013: 4-7) กล่าวว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพื้นที่ได้นำไปสู่การเห็นถึงความหมายที่มนุษย์มีให้ต่อพื้นที่และพื้นที่มีให้มนุษย์ พื้นที่ที่ถูกนำเสนอในวรรณกรรมจึงแฝงเร้นอุดมการณ์ที่ปกปิดและอำพรางชุดความรู้

จากการอ่านเชิงสำรวจนวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ พบว่า การนำเสนอภาพของพื้นที่หิมพานต์มีความสัมพันธ์กับชุดความคิดหลายประการ ได้แก่ ความเป็นหญิง กามารมณ์ ความเป็นอื่น และความเป็นชนบท นางวนัสสุดาเป็นตัวแทนของชาวหิมพานต์ผู้ยึดมั่นในรัก นางติดตามชายคนรักมายังโลกมนุษย์ อีกทั้งยังดลบันดาลให้เขาระลึกถึงป่าหิมพานต์อันเป็น

ถิ่นที่อยู่ในอดีตชาติ ตัวบทนำเสนอให้เห็นว่า ดินแดนดังกล่าวได้กลายเป็นอื่นสำหรับมนุษย์ นอกจากนั้นยังมีความสัมพันธ์กับความเป็นเพศหญิงและความเย้ายวนทางเพศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ป่าหิมพานต์ในฐานะความเป็นอื่น

ตัวบทได้นำเสนอชุดความหมายของป่าหิมพานต์ไว้อย่างน่าสนใจ โดยผู้วิจัยได้มุ่งวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดเรื่องพื้นที่ในฐานะเป็นประดิษฐกรรมทางสังคม จากการศึกษาพบว่า ป่าหิมพานต์ได้รับการนำเสนอให้มีความเป็นอื่นใน 2 ลักษณะ ได้แก่ เป็นอื่นในฐานะพื้นที่ปิดและเป็นอื่นในฐานะความงามแบบเลอเลิศ

1.1 ความเป็นอื่นในฐานะพื้นที่ปิด

เมื่อพิจารณาตามแบบคติไทย พื้นที่ป่าหิมพานต์แยกขาดจากพื้นที่โลกมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถเดินทางเข้าสู่ป่าหิมพานต์โดยวิธีปกติ ผู้ที่จะเข้าไปได้ต้องกระทำการเปลี่ยนแปลงสภาพบางประการของตนเห็นได้ว่าตามเนื้อเรื่อง ทวารพดี้ไม่สามารถเข้าออกป่าหิมพานต์ได้ตามปรารถนา แต่ต้องเปลี่ยนสถานะ/สภาพ หรือจำเป็นต้องใช้องค์ประกอบบางประการเพื่อให้เข้าถึงดินแดนหิมพานต์ ดังนี้

ประการแรก การเปลี่ยนสภาพร่างกายจากยามตื่น (มีสติสัมปชัญญะ) ไปสู่การหลับ (ไร้สติสัมปชัญญะ) กล่าวคือ ทวารพดี้จำต้องเข้าสู่นิทรารมณ์และฝันถึงป่าหิมพานต์จึงจะสามารถเข้าสู่พื้นที่ดังกล่าวได้ เมื่อเขาหลับและฝันไป จินตวีร์วิวัธน์ เสนอให้ทวารพดี้หลงใหลและชื่นชมความงามของทิวทัศน์ในป่าหิมพานต์

> *แผ่นดินที่ปกคลุมด้วยพรมหญ้านุ่มเนียนแซมด้วยดอกดวงระดะลิ้นสุดลง ทวารพดี้ก้มลงมอง...กระแสน้ำในธารที่เอื่อยอ่อนใสสะอาดบริสุทธิ์ดุจน้ำฝนไหลเรื่อยทอดวกวนไปในแมกไม้รูปทรงประหลาดดังภาพวาด ทอดโรยลิ่วไปสู่ขุนเขาลิบเบื้องหน้า ดูดุจเส้นเงินยวงอันยาวพาดอยู่เหนือทะเลมรกต เขาชะงัก... จ้องมองดูอย่างตะลึงจังงัง น้ำนั้นใสสนิมนัก ทว่าแผ่นธาราสะท้อนภาพเงาของเขาสักน้อยก็หาไม่!... “แต่เขามองไม่เห็นอะไรเลย นอกจากเงาของดอกไม้ใบไม้ที่โอนเอนไปมาด้วยแรงลมอ่อน ๆ อยู่เหนือฝั่ง ดุจจะร่ายรำเยาะเย้ยเขากระนั้น!”*
>
> (Wiwat, 2013: 50, 154)

ตัวบทแสดงให้เห็นว่า ทวารพดี้ไม่มีตัวตนในดินแดนแห่งความฝัน นั่นสามารถตีความพื้นที่ป่าหิมพานต์ได้ว่า สถานที่ดังกล่าวไม่ใช่พื้นที่ของมนุษย์ เป็นพื้นที่ที่มนุษย์ไม่สามารถมีตัวตนอยู่ได้ เห็นได้ว่าผู้เขียนจัดวางให้สถานที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่แห่งจินตนาการ นั่นคือ ป่าหิมพานต์คือพื้นที่ที่ถูกแยกไว้ต่างหากจากโลกมนุษย์ ดังนั้น ป่าหิมพานต์จึงอยู่ในฐานะพื้นที่ตามคติไทย ที่เชื่อว่าพื้นที่แต่ละพื้นที่มีพรมแดนแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ทวารพดี้จำต้องมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเพื่อเข้าสู่ป่าหิมพานต์ นั่นคือการเปลี่ยนสถานะจากการตื่นเป็นการหลับใหลเพื่อเข้ามายังพื้นที่หิมพานต์จากบทพรรณนาเห็นได้ว่า ทวารพดี้รู้สึกงงงัน ตะลึงพรึงเพริด “เขาชะงัก...จ้องมองดูอย่างตะลึงจังงัง” อันเป็นอารมณ์ที่แสดงให้เห็นความตื่นตาตื่นใจและสื่อถึงความรู้สึกที่แสดงให้เห็นว่านี่ไม่ใช่โลกมนุษย์ แสดงให้เห็นความแปลกแยกของมนุษย์กับพื้นที่ป่าหิมพานต์

ประการที่สอง การใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางของการเชื่อมต่อพื้นที่โลกและหิมพานต์ จากการศึกษาพบว่า จินตวีร์วิวัธน์ ได้นำเสนอศิลปะแขนงต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือให้นางวนัสสุดาติดต่อสื่อสารกับทวารพดี้ได้ ได้แก่ วรรณคดีและการแสดง เมื่อทวารพดี้สอนหนังสือและอ่านบทร้อยกรองเกี่ยวกับการตัดพ้อของนางอันเป็นที่รัก จิตใจของเขาตกอยู่ในภวังค์และทำให้เขาแว่วได้ยินเสียงนางวนัสสุดา

> *...คำประพันธ์อันไพเราะในนั้นผ่านแวบเข้าสายตา ทวารพดี้ชะงัก... อาจารย์หนุ่มขมวดคิ้ว รู้สึกว่าอาการพร่าพรายมึนงงซักจะเริ่มขึ้นอีกแล้ว เขาสลัดศีรษะอย่างพยายามจะไล่มัน หากแต่เสียงแผ่วจางคร่ำครวญโหยไห้วิเวกวังเวงเหมือนดังมาจากขอบฟ้า แว่วเข้ามาในความทรงจำอีกครั้ง*
>
> *‘ท่านได้รักของเราไปแล้วท่านก็ร้าง...ทอดทิ้งไปโดยปราศจากเมตตาสงสาร...เรามาทวงความรักของเราคืน...’*
>
> (Wiwat, 2013: 57)

จากตัวบทข้างต้นแสดงให้เห็นว่า จินตวีร์ วิวัธน์ ใช้ “ภาษาและวรรณคดี” เป็นสื่อในการเชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์และโลกสวรรค์ได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Chulawong(2012: 108) ที่ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง นวนิยายเรื่อง ปลายเทียน ในฐานะพื้นที่แห่งจินตนาการเสาวณิตวิเคราะห์พื้นที่จริงและพื้นที่ในจินตนาการจากนวนิยายเรื่อง ปลายเทียน ซึ่งมีวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นสื่อกลางให้ตัวละครจากโลกสามัญและโลกวรรณคดีมาพบกันได้ ดังนั้นภาษาและหนังสือจึงเป็นช่องทางเชื่อมโยงโลกความ

เป็นจริงภายนอกและโลกจินตนาการเข้าด้วยกัน

นอกจากภาษาและวรรณคดีจะเป็นสื่อในการนำนางวนัสสุดาปรากฏตัวในใจของทวารพดี์แล้ว ละครเวทีที่ทวารพดี์ได้รับชมก็สามารถเป็นสื่อในการติดต่อระหว่างนางและเขาได้เช่นกัน

ทวารพดี์นั่งดูละครด้วยท่าทางเซื่องซึม ดวงตาหรี่ลงมีแววเลื่อนลอย เคลิ้มคิดซ่อนอยู่ลึก ๆ สีหน้าอันขมวดมุ่นบ่งบอกให้รู้ว่าเขากำลังใช้ความคิดอะไรบางอย่างอยู่อย่างลึกซึ้งหนักหน่วง

ผู้หญิงในบทบาทนางไม้บนเวทีกำลังพิลาปรำพันครำ่ครวญด้วยท่วงท่าของคนหัวใจสลายอย่างสิ้นเชิง แม้ถ้อยคำวาจาที่คร่ำครวญจะเป็นอีกภาษาหนึ่ง แต่ท่วงทีกิริยานั้นมิได้ผิดแผกแตกต่างกันเลย อาการทุ่มทอดตัวร้องไห้สะอื้นด้วยความโศกเศร้าปิ่มว่าหัวใจจะแหลกเป็นภัสมธุลี กับสีหน้าที่เต็มไปด้วยความปวดร้าวสาหัสสากรรจ์นั้น เหมือนละม้ายใครคนหนึ่งที่เขาเคยเห็นและสะเทือนใจมาแล้วเหลือเกิน...เสียงตัดพ้อต่อว่าดังแว่วมาเข้าหูพร้อม ๆ กับร่างบนเวทีทรุดลงคุกเข่า ประสานมือกับอกพร่ำรำพันด้วยลักษณาการเดียวกับที่เขาเคยเห็นมาแล้วและจำได้..

“ท่านทอดทิ้งความรักของเราโดยปราศจากเมตตา เราจะทวงรักคืน... ท่านจำได้หรือยังว่าได้ทำอะไรให้ไว้กับเราผู้มาไกล...”

เสียงหวานแว่วเข้ามาสู่ความทรงจำ ทวารพดี์ขยับตัว รู้สึกปวดหนึบที่ขมับและแล่นเป็นริ้วขึ้นไปถึงกลางกระหม่อม แต่เขายังคิดต่อไปอย่างหมกมุ่นเอาจริง

เงารางเลือนเป็นเส้นกรอบร่างของสตรีโอนเอนไปมา ยื่นแขนออกมาข้างหน้าอย่างวิงวอน แล้วดึงกลับไปประสานอยู่บนอกซึ่งสั่นกระเพื่อมด้วยแรงอาดูร เงานั้นปรากฏขึ้นในความทรงจำของชายหนุ่มอย่างรางเลือน เป็นสตรีแต่งกายตรงกันข้ามกับสตรีที่อยู่บนเวทีขณะนี้ แต่เหมือนกันในอากัปกิริยาพิลาปรำพันทุกประการไม่เพี้ยนผิด

(Wiwat, 2013: 203-204)

จากตัวบทแสดงให้เห็นว่า ภาพการแสดงบนเวทีไปกระตุ้นความทรงจำของทวารพดี์เมื่อครั้งอดีตชาติ เป็นเหตุให้เขาสามารถมองเห็นร่างของนางวนัสสุดาซ้อนทับ

ร่างของนักแสดงที่กำลังเล่นละครได้ แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นสื่อในการเชื่อมโยงการติดต่อระหว่างชาวมนุษย์และชาวหิมพานต์คือ “ศิลปะ” นั่นคือ มนุษย์จำต้องใช้ศิลปะเพื่อร้อยเรียงพื้นที่ทั้งสองเข้าด้วยกัน ประเด็นนี้สามารถตีความได้ว่า ศิลปะมีอำนาจในการสลายพื้นที่จริงและพื้นที่จินตนาการให้กลายเป็นพื้นที่ในมิติที่สามารถสื่อสารกันได้ สังเกตได้ว่า ทวารพดิ์สามารถมองเห็นป่าหิมพานต์ได้เฉพาะตอนที่อยู่ในสภาวะหลับฝันหรือการตกอยู่ในภวังค์เท่านั้น ยามมีสติสมบูรณ์จะไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ดังกล่าวได้ เมื่อเชื่อมโยงกับความเป็นอื่น แสดงให้เห็นว่า มนุษย์จะยอมรับว่าพื้นที่ใดมีอยู่จริงได้นั้นก็ต่อเมื่อ เราสามารถเข้าไปถึงได้ด้วยวิธีปกติและมีสติสัมปชัญญะเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีคิดที่มีต่อพื้นที่ในแบบยึดหลักตรรกะและวิทยาศาสตร์

ชุดความคิดที่ว่าป่าหิมพานต์เป็นพื้นที่อื่นของมนุษย์ได้แสดงให้เห็นวิธีการมองพื้นที่ของมนุษย์ที่มีต่อดินแดนของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ในลักษณะที่ว่า มนุษย์ได้มองว่าพื้นที่ที่มนุษย์ไม่สามารถจับต้องได้หรือเข้าถึงได้เป็นพื้นที่ที่ไม่มีอยู่จริง จำต้องใช้องค์ประกอบบางประการเพื่อเป็นสื่อในการเข้าถึง ซึ่งสามารถตีความได้ว่าป่าหิมพานต์เป็นพื้นที่พิเศษในลักษณะที่ว่าไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ใครสามารถเข้าไปได้ตามต้องการ แต่ก็ไม่ใช่พื้นที่ปิดเสียทีเดียว ผู้ที่จะเข้าไปได้ต้องเป็นผู้เปลี่ยนสภาพของตนเอง ทั้งสภาพทางร่างกาย (ต้องนอนหลับ) และสภาพทางจิตวิญญาณ (ต้องตกอยู่ในภวังค์)

1.2 ความเป็นอื่นในฐานะความงามแบบเลอเลิศ

หากมองในมิติของสุนทรียศาสตร์ การนำเสนอภาพของป่าหิมพานต์ที่งดงามเกินจริงนั้น นำไปสู่การตอกย้ำว่าป่าหิมพานต์เป็นอื่นสำหรับมนุษย์ยิ่งขึ้น จากตัวบทเห็นได้ว่าการฉายภาพป่าพิมพานต์และเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตชาติเป็นการแสดงให้เห็นปรากฏการณ์ภาวะเลอเลิศ (Sublime) ใน A Glossary of Literary Terms โดย Abrams (1999: 309) อธิบายว่า ภาวะเลอเลิศเป็นแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์วรรณคดีและศิลปะ ภาวะเลอเลิศสามารถพบได้ในงานเขียนประเภทต่าง ๆ มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 อย่างได้แก่ การใช้ภาษาภาพพจน์ มีความสูงส่งทางอารมณ์ และความประณีตจากคำอธิบายดังกล่าว ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการนำเสนอภาพป่าหิมพานต์ในนวนิยายที่ถูกทำให้งดงามเกินจริง ดังในฉากที่นางวนัสสุดาใช้พลังจิตบันดาลให้ทวารพดิ์เห็นสภาพป่าดังกล่าว

ทั่วบริเวณชานหินอันขมุกขมัวด้วยยามพลบนั้นเปลี่ยนไปเสียแล้ว กลายเป็นสถานที่อันมลังเมลืองด้วยแสงสีกุหลาบอ่อนอมม่วงเย็นสบายตา มองไปที่ใด

เห็นแต่พรรณพฤกษารูปทรงอ่อนช้อยเหมือนลายกนก ดอกดวงหลากสีบานสะพรั่ง บ้างก็มีผลห้อยย้อยระย้าเป็นสีสันงามตา กลิ่นดอกไม้ทิพอบอวลไปทั่วบริเวณ ทั่วพื้นดารดาษด้วยพรมหญ้านุ่มเนียมดุจพรมวิเศษ ถัดออกไปเป็นธารน้ำใสสะอาดดุจแผ่นกระจก แวดล้อมโดยรอบด้วยพุ่มพฤกษชาติออกดอกสะพรั่งทั้งสองฟากฝั่ง

(Wiwat, 2013: 641)

จากตัวบทเห็นได้ว่า ภาพของป่าหิมพานต์ถูกนำเสนอให้มีสภาพแวดล้อมที่งดงามราวภาพวาด ผ่านชุดคำเช่น “พรรณพฤกษารูปทรงอ่อนช้อยเหมือนลายกนก” “ดอกดวงหลากสีบานสะพรั่ง” “หญ้านุ่มเนียมดุจพรมวิเศษ” “น้ำใสสะอาดดุจแผ่นกระจก” สภาพธรรมชาติที่งดงาม บริสุทธิ์และสะอาดเกินกว่าโลกสามัญนั้น ตอกย้ำความเป็นพื้นที่อื่นสำหรับมนุษย์ยิ่งขึ้น

ฉากที่สนับสนุนความเป็นอื่นของป่าหิมพานต์ในมิติของความเลอเลิศอีกฉากหนึ่ง คือ ฉากที่นางวนัสสุดาปรากฏตัวในความฝันของไกรวงศ์ เพื่อนสนิทของทวารพดี ตัวบทบรรยายว่า สภาพแวดล้อมรอบกายของไกรวงศ์มีความงดงามทว่าแปลกประหลาด

เขาคงหลับไปนาน เมื่อรู้สึกตัวอีกครั้ง สัมผัสเย็นชื่นฉ่ำรอบกายทำให้รู้สึกสบายอย่างประหลาด นักเขียนหนุ่มขยับตัวโดยไม่ลืมตา นึกแปลกใจว่าความเย็นอันสดชื่นแสนสบายนี้มาจากไหนกันหนอ ไม่ใช่กระแสจากพัดลมที่เปิดอู้ ๆ ไว้ตั้งแต่ก่อนนอนเป็นแน่ รอบกายของเขาก็ช่างประหลาดมหัศจรรย์ เพราะแสงสีกุหลาบอ่อนปนม่วงอันอ่อนโยนนั้นไม่รู้มาแต่ไหน [...] ความสดชื่นรอบตัวทำให้รู้สึกสบายอยากหลับ แต่ความผิดแผกประหลาดของสิ่งแวดล้อมก็ไม่อาจอนุเคราะห์ให้เขาหลับลงได้ตามต้องการ

(Wiwat, 2013: 267)

จากตัวบทเห็นได้ว่า ตัวบทได้พยายามเน้นย้ำความแปลกประหลาดของสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการบันดาลของนางไม้จากป่าหิมพานต์ ได้แก่การกล่าวว่า ความเย็นสดชื่นเป็นความรู้สึกที่แปลกประหลาดที่ไม่ได้มาจากเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างแน่นอน และแม้จะเป็นความสบายกายแต่ก็แปลกประหลาดเกินจะนอนหลับต่อไปได้

นอกจากนวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ ได้แสดงให้เห็นนัยยะเชิงพื้นที่ดังที่กล่าวมาแล้ว เมื่อพิจารณาแก่นหลักของเรื่องนั่นคือ ความรัก เห็นได้ว่า จินตวีร์วิวัธน์ได้นำเสนอ

ให้เห็นถึงความรักของสองเผ่าพันธุ์คือ ระหว่างมนุษย์และชาวหิมพานต์ซึ่งไม่สามารถจบลงด้วยความสุขดังนั้นเราจึงตีความได้ว่า ความรักที่สมหวังจำเป็นต้องอิงอยู่กับกรอบของวาทกรรมหลักในสังคม นั่นคือ ระบบคิดที่เชื่อว่าความรักของสิ่งมีชีวิตต้องดำเนินไปภายในความสัมพันธ์ของคนเผ่าพันธุ์เดียวกันเท่านั้น ในตอนจบเราจึงพบว่า ทวารพดี้ได้ครองรักกับสุจารี ซึ่งเป็นมนุษย์ด้วยกัน และเขาจะสามารถกลับไปหานางวนัสสุดาได้ก็ต่อเมื่อจบชีวิตลงเท่านั้น “และขอสัญญากับนาง ณ ที่นี้ว่าหากดับสิ้นชีวิตลงวันใด ผมจะกลับไปหานางที่หิมพานต์นั้นตามที่ได้รับคำไว้แต่ก่อน” (Wiwat, 2013: 648) แสดงให้เห็นว่า หากมนุษย์ต้องการสมหวังกับเผ่าพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่มนุษย์ มนุษย์จำต้องเปลี่ยนแปลงสถานะจากมนุษย์เป็นสายพันธุ์อื่นเช่นกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาอีกมิติหนึ่งทำให้เห็นว่า แท้จริงแล้ว มนุษย์มีมลทินเกินกว่าจะเข้าไปในดินแดนป่าหิมพานต์ แสดงให้เห็นถึงวิธีคิดที่มนุษย์มองว่าสายพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่มนุษย์เป็น “คนอื่น” กล่าวคือเป็นทัศนะแบบมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

จากการศึกษาป่าหิมพานต์ในมิติของพื้นที่ทางวัฒนธรรม จึงกล่าวได้ว่า ป่าหิมพานต์ถือเป็นพื้นที่พิเศษ จำกัดให้เฉพาะชาวหิมพานต์เท่านั้น และมนุษย์จะสามารถเข้าไปได้ต้องผ่านเงื่อนไขหรือได้รับอนุญาต นอกจากนั้น ชุดความหมายของป่าหิมพานต์มีการเลื่อนไหล ในอดีตชาติป่าหิมพานต์ในมุมของเทพทานพเป็นที่เที่ยวเล่น “ท่านลงจากสรวงมาเที่ยวเล่นในมหาหิมพานต์ และได้พบกับเรา” (Wiwat, 2013: 642) ปัจจุบันชาติป่าหิมพานต์กลายเป็นพื้นที่อื่นของเทพนานพ หรือทวารพดี้ในภพปัจจุบัน และในตอนท้ายดินแดนดังกล่าวกลับเป็นพื้นที่ที่ทวารพดี้ใช้เป็นเครื่องมือในการไถ่โทษที่ตนได้ร้างลานางวนัสสุดา “ขอชดใช้บาปผิดอันนั้นด้วยการกลับคืนไปหิมพานต์กับนาง เมื่อเวลาในโลกมนุษย์สิ้นสุดลง” (Wiwat, 2013: 649) ดังนั้นความหมายของป่าหิมพานต์จึงขึ้นกับมิติของเวลาและบริบทที่แวดล้อม สนับสนุนให้เห็นว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นประดิษฐกรรมทางสังคม ซึ่งความหมายขึ้นอยู่กับการนิยามของแต่ละชุดความคิด

2. ป่าหิมพานต์ในฐานะความเป็นชนบท

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า ป่าหิมพานต์อยู่ในฐานะความเป็นอื่นในวิธีคิดของมนุษย์และเมื่อวิเคราะห์ในมิติของความเป็นเมืองซึ่งถูกแทนด้วยพื้นที่ของทวารพดี้แล้ว ป่าหิมพานต์จึงกลายเป็นชนบท เห็นได้ว่าการบรรยายภาพของป่าหิมพานต์นั้น พื้นที่ดังกล่าวถูกทำให้เป็นพื้นที่แห่งความบริสุทธิ์ของธรรมชาติราวกับชนบท และในฉากที่ทวารพดี้ไปพักผ่อนที่เขาใหญ่ เป็นฉากที่สนับสนุนความเป็นชนบทของป่าหิมพานต์ได้เป็นอย่างดี

บรรยากาศรอบด้านสดชื่น สายลมพัดเย็นฉ่ำ แมกไม้เขียวชอุ่มหนาแน่นทึบเป็นป่าใหญ่ ด้านหนึ่งเป็นทุ่งหญ้ากว้าง ทิวเขาใหญ่น้อยสลับซับซ้อนทาบอยู่ที่ขอบฟ้า มองดูเป็นธรรมชาติแท้ที่งดงามบริสุทธิ์ยิ่งนัก

ทวารพดิ์ มนินทร มองไปรอบด้านพลางสูดลมหายใจเข้าปอดยาวและลึก อากาศสดชื่นบริสุทธิ์ปราศจากควันไปเสียเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีโอกาสได้พบในเมืองหลวงอันสับสนจอแจ เขาจึงรู้สึกยินดีปรีดาเป็นอย่างยิ่งที่ได้หลบความวุ่นวายขึ้นมาพักผ่อนสัมผัสกลิ่นไอธรรมชาติกลางขุนเขาลำเนาไพรอย่างที่นี่

เบื้องหน้าของเขาเป็นทุ่งหญ้าที่ไสวระเนนด้วยดอกหญ้าสีขาวเหมือนกลุ่มหมอกยามเช้า ห่างออกไปทางขวามือเป็นแอ่งน้ำใหญ่ บังกะโลที่เขาเช่าพักตั้งอยู่ใกล้แอ่งน้ำนี้ นับเป็นจุดสวยที่สุดแห่งหนึ่งของสถานตากอากาศเขาใหญ่ ป่าทึบที่อยู่ห่างออกไปช่วยให้ความรู้สึกเหมือนอยู่ในอ้อมโอบของธรรมชาติโดยแท้ แต่สิ่งที่อาจารย์หนุ่มมองดูอย่างชื่นชมในขณะนี้คือทิวเขาลิบ ๆ ห่างไกลออกไปจรดขอบฟ้าโน้น

“เขาเขียว” เขาพึมพำกับตัวเองแผ่วเบา

“ที่นี่ไม่มีจิตรกูฏอย่างในหิมพานต์ แต่เขาเขียวนี่อาจจะเทียบเคียงคิชฌกูฏได้บ้างละมัง” เขานึกต่อไปอย่างครึ้ม ๆ อารมณ์สดชื่นผ่อนใสจนผิวปากออกมา

(Wiwat, 2013: 441-442)

เห็นได้ว่า ทวารพดิ์มองทิวเขาแล้วจิตกระหวัดไปถึงเขาในป่าหิมพานต์ สถานที่ที่เขาคุ้นเคยในอดีตชาติ แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างป่าหิมพานต์และชนบทเข้าด้วยกัน หากเทียบเคียงการบรรยายสภาพของสิ่งแวดล้อมที่เขาใหญ่จะพบว่าลักษณะภาพของชนบทนั้นคล้ายคลึงกับการบรรยายภาพของป่าหิมพานต์ผ่านการใช้ชุดคำที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

การบรรยายเขาเขียว	การบรรยายป่าหิมพานต์
แมกไม้เขียวชอุ่มหนาแน่นทึบเป็นป่าใหญ่	ที่ซึ่งเขียวชอุ่มอยู่ชั่วนาตาปีด้วยแมกไม้ใบบังรูปทรงงามประหลาดร่มรื่น
ทิวเขาใหญ่น้อยสลับซับซ้อนทาบอยู่ที่ขอบฟ้า	ขุนเขาสูงตระหง่านเงื้อมลดหลั่นกันออกไปลิบ ๆ
ทุ่งหญ้าที่ไสวระเนนด้วยดอกหญ้าสีขาวเหมือนกลุ่มหมอกยามเช้า	เมฆหมอกบาง ๆ สีขาวราวปุยฝ้ายดุจจะคลี่คลุมอยู่ทั่วบริเวณ
สายลมพัดเย็นฉ่ำ	ละอองหมอกควันนั่นเอง แผ่วเบาหวิวเหมือนแพรเนื้อทิพย์ให้สัมผัสเย็นฉ่ำสดชื่น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ชุดคำในการบรรยายภาพของชนบท (เขาใหญ่) มีความคล้ายคลึงกับป่าหิมพานต์และประสาทสัมผัสของทวารพดี้ยามได้อยู่ในพื้นที่ทั้งสองก็ไม่ต่างกัน คือรู้สึกเป็นสุขสงบ นอกจากนั้นนางวนัสสุดาได้กล่าวกับทวารพดี้ในทำนองที่ว่า พื้นที่ป่าหิมพานต์มีสภาพสิ่งแวดล้อมบริสุทธิ์คล้ายกับชนบท

"ฉันไม่จำเป็นต้องตากอากาศหรอกค่ะ คุณทวารพดี้ ที่ซึ่งฉันอยู่มีอากาศดีเสียจนไม่ต้องไปตากอากาศที่ไหนอีก"

(Wiwat, 2013: 648)

เมื่อนำประเด็นเรื่องความเป็นชนบทมาพิจารณาพื้นที่ป่าหิมพานต์คำถามที่น่าสนใจคือ นางวนัสสุดา ซึ่งมาจากดินแดนดังกล่าว สามารถเป็นตัวแทนของสิ่งใดได้บ้าง นอกจากนางไม้ การนำมาซึ่งคำตอบนั้น เราจำเป็นต้องพิจารณาบริบทของเนื้อเรื่อง เมื่อเราพิจารณาตั้งแต่เปิดเรื่อง ผู้อ่านจะเห็นได้ว่า นางวนัสสุดาเลือกที่จะสิงกายอยู่ในหินดาวตกเพื่อตกลงมายังดินแดนชนบท เห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับพื้นที่ในอีกมิติหนึ่ง คำถามคือ เพราะเหตุใดนางจึงต้องเลือกที่จะตกกลางดินแดนนอกเมืองที่ห่างไกลความเจริญ

บ้านโคกชมพูที่เฒ่าสายพำนักมาชั่วชีวิตนี้ตั้งอยู่เชิงเทือกเขาติดเขตชายแดนไทยห่างไกลตัวเมืองและความเจริญชนิดกู่ไม่กลับ เทือกเขาผีฟ้าที่กั้นอยู่ด้านหลังหมู่บ้านเหมือนปราการสำคัญนั้น เป็นที่รกเรื้อไม่ค่อยมีใครขึ้นไปนัก เพราะเล่าลือกันว่าเสือชุมและเป็นที่อยู่ของภูตผีปีศาจนานาประการ แต่เฒ่าสายตัดสินใจในค่ำคืนนั้นเองว่า แสงสว่างวาบที่เห็นเมื่อครู่ก่อนจะต้องเป็นดาวดวงใดดวงหนึ่งตกจากฟากฟ้า และสถานที่ซึ่งมันตกลงมานั้นก็เป็นที่ใดที่หนึ่งบนเทือกเขาผีฟ้านี้เอง

(Wiwat, 2013: 6)

จากตัวบทสังเกตได้ว่า พื้นที่ที่นางวนัสสุดาปรากฏกายบนโลกมนุษย์ครั้งแรกคือพื้นที่ชนบท จินตวีร์ วิวัธน์ เลือกใช้คำที่บ่งบอกถึงความทุรกันดาร คือ "ห่างไกลตัวเมืองและความเจริญชนิดกู่ไม่กลับ" "เป็นที่รกเรื้อไม่ค่อยมีใครขึ้นไปนัก" กลุ่มคำดังกล่าวตอกย้ำความเป็นชนบท คำถามที่น่าสนใจคือการที่นางวนัสสุดาไม่เลือกปรากกฏกายอยู่ใจกลางกรุง สื่อความถึงอะไรเมื่อนำตัวบทมาวิเคราะห์ทำให้เห็นว่าตัวบทนำเสนอให้นางวนัสสุดาผูกโยงอยู่กับความเป็นชนบทและภูตผี

“เราก็รู้ว่าท่านติดตามนางอันเป็นที่รักผู้ต้องจุติจากสรวงลงมามนุสสภูมิอันต่ำต้อย เราจึงโดยสารพาหะแห่งดาวติดตามมาสู่โลกของท่านด้วย... นั่นเป็นเพราะเรารวบรวมพลังจิตให้กล้าแข็งได้เป็นครั้งคราว จึงอาจปรากฏให้ท่านเห็นได้ชั่วระยะเวลาสั้น เราลืมเล่าไปว่า เมื่อลงมาสู่มวลมนุษย์อันต่ำกว่าเราแล้ว เราได้รับพลังจากภูตต่าง ๆ ที่สิงสู่อยู่ในภพอันต่ำนี้ สะสมเข้ากับพลังเดิมของเราจนแก่กล้า ภูตแห่งผาฉมบกับนางตะเคียนแห่งไพรลึกล้วนแต่ช่วยเพิ่มพลังให้เราจนแข็งขันยิ่งขึ้นทั้งสิ้น”

(Wiwat, 2013: 644, 646)

เห็นได้ว่า จินตวีร์ วิวัธน์ จัดวางตำแหน่งให้นางวนัสสุดาอยู่ฝ่ายเดียวกับภูตผี “ได้รับพลังจากภูตต่าง ๆ” แสดงให้เห็นการนำเสนอให้นางวนัสสุดาและภูตผีเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งนางได้กล่าวย้ำถึงความเป็นฝ่ายเดียวกับเรื่องเหนือธรรมชาติไว้ว่า “ผิดกับฉันซึ่งยังติดแน่นอยู่กับโลกเก่าที่เต็มไปด้วยมนตร์มายา เราจึงไม่มีทางเข้าถึงกันได้อย่างนี้แหละค่ะ” (Wiwat, 2013: 455) ดังนั้นจากฉากที่นางวนัสสุดาเลือกตกลงมาในเมืองทุรกันดาร จึงตอกย้ำความเป็นชนบทให้กับป่าหิมพานต์

เมื่อนางวนัสสุดาลงมาบนโลกมนุษย์ นางปรากฏตัวในสองลักษณะคือการแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายแบบนางไม้

...ห่อคลุมด้วยผืนสไบกรองทองอันวิจิตรตระการตาต้องแสงเดือนเป็นประกายระยิบระยับแพรวพราวกับทอกรองด้วยเส้นทองนพคุณประดับด้วยเพชรนิลจินดากระนั้น!

ดวงหน้าที่แหงนเงยสู่ดวงจันทร์เบนเบี่ยงด้านเสี้ยวให้หล่อน ทิวารดีมองเห็นเรือนผมยาวสลวยระลงมาจนเกือบถึงบั้นเอว เห็นศิราภรณ์เล็ก ๆ รูปทรงประหลาดประดับเหนือเรือนผมต้องแสงเดือนเป็นประกายวับวาว...

(Wiwat, 2013: 644, 646)

จากตัวบทอาจมองได้ว่า นี่คือชุดแต่งกายประจำพื้นที่ของป่าหิมพานต์ และนางวนัสสุดาได้มีการแปลงกายเป็นหญิงธรรมดาจึงจะสามารถสื่อสารกับทวารพดิ์ได้ เช่น การแปลงกายเป็นนางพยาบาลเพื่อพบกับทวารพดิ์ในยามที่เขาพักรักษาตัว “หมวกสีขาวตัดกับกลุ่มผมดำสนิทมองเห็นถนัดเจนในแสงอันเย็นตา ชุดเครื่องแบบนางพยาบาลสีขาวสะอาด

เสริมร่างนั้นผุดผ่องประทับใจยากจะลืมได้” (Wiwat, 2013: 325) หรือในฉากที่เธอมาพบทวารพดิ์ขณะที่เขาไปพักผ่อนตากอากาศ นางวนัสสุดาได้แต่งกายแบบมนุษย์ธรรมดา “เรือนร่างระหงอรชรซ่อนอยู่ในเสื้อผ้าชุดง่าย ๆ กางเกงขายาวสีดำและเสื้อแบบชาวเขาสีเดียวกันปักไหมสีต่าง ๆ สดใส และดุมเงินสีพราวทั้งตัว” (Wiwat, 2013: 444) ดังนั้นการแปลงกายให้เป็นเหมือนมนุษย์ปกติจึงเป็นสภาวะของการปรับตัวเพื่อเข้าสู่พื้นที่เมือง

เห็นได้ว่า จินตวีร์ วิวัธน์ นำเสนอชุดความหมายของป่าหิมพานต์ในชุดหนึ่งที่ผูกโยงอยู่กับความเป็นชนบท และอำนาจของภูตผี ซึ่งเป็นการประกอบสร้างความหมายให้กับความเป็นหิมพานต์ในมุมมองที่ย้อนแย้งกับความบริสุทธิ์สูงส่ง ด้านหนึ่งนางวนัสสุดาเป็นนางไม้ที่มีความงดงามตระการตาจากดินแดนที่ถูกทำให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง แต่อีกด้านหนึ่งนางก็ถูกนำเสนอให้เกี่ยวข้องกับอำนาจของของภูตผีเพื่อเสริมพลังให้นาง การนิยามความหมายดังกล่าวนับว่าน่าสนใจยิ่งในลักษณะของความเลื่อนไหลของความเป็นหิมพานต์ ซึ่งมีความหลากหลายและย้อนแย้งกัน

จากประเด็นเรื่องการเชื่อมโยงพื้นที่ป่าหิมพานต์และนางวนัสสุดาเข้ากับความเป็นชนบทนั้น สามารถกล่าวได้ว่า จินตวีร์ วิวัธน์ ได้ประกอบสร้างชุดความหมายชนบทในลักษณะของความบริสุทธิ์ผุดผ่องมากกว่าความทุรกันดาร ประเด็นสำคัญคือ เราสามารถตีความไปได้อีกว่า ความเป็นชนบทซึ่งประกอบไปด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่งดงามบริสุทธิ์ของป่าหิมพานต์เป็นภาวะโหยหาอดีต (Nostalgia) ของคนเมือง แต่อย่างไรก็ตามอดีตที่โหยหาก็ไม่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมเมืองได้ ทำได้แค่เพียงหวนระลึกถึงและรอคอยเวลาจะได้ไปสู่พื้นที่ดังกล่าวเมื่อถึงกาลที่เหมาะสม

ประเด็นที่สำคัญคือ เมื่อเราพิจารณาตัวละคร ทวารพดิ์และนางวนัสสุดาในเชิงบริบทสัญญะ (ทวารพดิ์เป็นสัญญะของมนุษย์ และนางวนัสสุดาเป็นสัญญะของอมนุษย์) เห็นได้ว่า แท้จริงแล้ว นวนิยายได้เล่าเรื่องความรักที่ผิดขนบจารีตในสังคมผ่านการนำเสนอความรักที่ไม่สมหวังของชาวหิมพานต์และมนุษย์แสดงให้เห็นถึงตัวบทได้ซ่อนนัยยะเรื่องความรักที่เป็นข้อห้าม (Taboo) ผ่านการสร้างตัวละครมนุษย์และเทพี ซึ่งถือได้ว่าเป็นความรักต่างสายพันธุ์ แต่เมื่อพิจารณาในเชิงสัญญะที่ปรากฏในเรื่อง นั่นคือ การนำเสนอให้ที่อยู่ของทวารพดิ์ (กรุงเทพฯ) เป็นสัญญะของเมือง และที่อยู่ของนางวนัสสุดา (ป่าหิมพานต์) เป็นสัญญะของชนบท กลับเป็นการผูกโยงให้ฝ่ายมนุษย์อยู่กับความเป็นเมือง และฝ่ายนางไม้ผูกติดกับความเป็นชนบท ประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นเห็นถึงความรักของความแตกต่าง

ทางสถานภาพทางสังคม ในตอนจบตัวบทได้นำเสนอให้นางวนัสสุดาเป็นฝ่ายตัดสินใจจากทวารพดี้ไป “เราได้คิดแล้ว เทพทานพ! ท่านไม่ได้รักใคร่ ไม่เคยเลยตั้งแต่อดีตกาล...เราก็จะไม่ยื้อยุดท่านไว้กับเราอีกดอก เราประจักษ์ความจริงแล้วว่า รักแท้คือความเสียสละและให้อภัย ความรักที่ท่านมีต่อสุจาริยาเทวีมั่นคงน่าสรรเสริญนัก เราจึงไม่คิดจะทำลายความน่าสรรเสริญอันนี้เลย” (Wiwat, 2013: 648) ประเด็นนี้สามารถตีความได้ว่า ตัวบทได้นำเสนอให้ความรักระหว่างคนเมืองและคนชนบทเป็นข้อห้ามและไม่อาจจบลงด้วยความสุขสมหวังได้ในภาวะปกติ

กล่าวโดยสรุป นางวนัสสุดาเป็นภาพแทนของความเป็นชนบท แสดงให้เห็นว่า ความเป็นเมืองและความเป็นชนบทไม่สามารถหลอมรวมหรืออยู่ร่วมกันได้ และเมื่อพิจารณาจากที่วิเคราะห์มาในหัวข้อก่อนหน้า ที่ว่าด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ อันจะทำให้มนุษย์เข้าถึงดินแดนหิมพานต์ สามารถตีความได้ว่า ความเป็นเมืองไม่อาจเข้าถึงความเป็นชนบทโดยง่ายและในทำนองเดียวกัน ความเป็นชนบทที่ก่อรูปสัญญะโดยผ่านนางวนัสสุดาไม่สามารถผสมกลมกลืนหรืออยู่ร่วมกับความเป็นเมืองได้เช่นกัน ดังนั้นการปรับแปลงรูปกายของนางวนัสสุดาเพื่อสื่อสารกับมนุษย์นั้นจึงเป็นเพียงการปรับตัวชั่วคราวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตน คือเพื่อให้ทวารพดี้ระลึกชาติได้เท่านั้น

จากการพิจารณาในหัวข้อนี้ ทำให้เห็นว่า จินตวีร์ วิวัธน์ ได้ประกอบสร้างความหมายเรื่องป่าหิมพานต์ในชุดความหมายใหม่ นั่นคือ การผูกโยงป่าหิมพานต์และชาวหิมพานต์กับความเป็นชนบท ความเกี่ยวข้องอำนาจของภูตผี และความเป็นอื่น ซึ่งตัวบทไม่ได้เน้นที่ความอุดมสมบูรณ์หรือความงดงามของพื้นที่ในเชิงอุดมคติเชิงนิเวศเพียงอย่างเดียวหากยังเน้นไปที่การเป็นพื้นที่แห่งความเสน่หาที่นางวนัสสุดามีให้ต่อเทพทานพ ซึ่งชุดความหมายดังกล่าวก่อให้เกิดความน่าสนใจในด้านของการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ในบริบทของความเป็นนวนิยายจินตนิมิต

3. ป่าหิมพานต์ในฐานะพื้นที่แห่งความเป็นหญิง

นอกเหนือจากการนำเสนอให้ป่าหิมพานต์เป็นภาพแทนของความเป็นอื่นและความเป็นชนบทแล้ว จากตัวบทยังทำให้เห็นว่า ป่าหินพานต์มีความสัมพันธ์กับความเป็นหญิงอย่างชัดเจน ในหัวข้อนี้ได้วิเคราะห์ป่าหิมพานต์ในกรอบของเพศสถานะ (Gender) ซึ่งวิธีคิดแบบสตรีนิยมเชิงนิเวศ (Ecofeminism) ได้เสนอวิธีคิดบางประการที่น่าสนใจ นั่นคือ ภาษามักทำให้ธรรมชาติเป็นเพศหญิง หรือที่เรียกว่า การทำภูมิประเทศให้เป็นเพศหญิง

(Feminization of Landscape) Sangkhaphanthanon (2013: 73) อธิบายว่า วิธีคิดดังกล่าวเป็นการนำเสนอพื้นที่ของเพศในลักษณะของการอุปลักษณ์ว่า แผ่นดินคือเพศหญิง ซึ่งถูกประกอบสร้างความหมายผ่านระบบคิดแบบชายเป็นใหญ่และแนวคิดภูมิศาสตร์เชิงนิเวศ (Feminist Geography) ดังนั้นเมื่อพิจารณาการบรรยายสภาพแวดล้อมของป่าหิมพานต์พบว่า มีนัยยะของกามารมณ์ และความเย้ายวนทางเพศ ตัวอย่างเช่น

ทวารพดี๋กระซิบ ร่างของเขาเลื่อนลอยไปเรื่อย ๆ เหนือพรมหญ้าเขียวขจีซึ่งดูท่าทางคงจะอ่อนนุ่มหนักหนา ผ่านต้นไม้ทิพย์ที่ทอดกิ่งอ่อนช้อยดุจลายกนกอันวิจิตร ผ่านเนินเตียรดาษด้วยดวงดอกไม้หลากสีนานาพันธุ์ที่บานระอยู่แทบพื้นหญ้าราบเตียนเขียวขจี เหมือนสนามอันสวยที่สุดวุ้งเวิ้งชะวากผา ที่นั่นที่นี่ล้วนมีแสงแพรวพราวหลากสีเหมือนเอามณีนพรัตน์ไปโปรยประดับไว้กลาดเกลื่อน ทว่าแสงแพรวพรายเหล่านี้ไม่อาจเทียบได้กับภูผาหนึ่งที่อยู่ห่างออกไปเบื้องหน้าโพ้น ซึ่งทอรัศมีมลังเลืองเป็นสีรุ้งทั้งเจ็ดอันแสนตระการผ่านม่านหมอกควันมาแต่ไกล

ร่างของชายหนุ่มลอยเรี่ยต่ำลงเหนือพรมหญ้า ครู่ใหญ่ก็มาหยุดนิ่งสนิทอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งจำได้ว่าเคยมาแล้วเมื่อไม่นานมานี้เอง ทวารพดี๋เหลียวมองรอบตัว แล้วสายตาก็หยุดนิ่งอยู่ที่แผ่นน้ำกว้างเบื้องหน้า

ลักษณะเหมือนลำธารสีเงินยวงใสกระจ่าเป็นประกายจรัสทอดตัวจากที่นั้นผ่านไปตามขุนเขาน้อยใหญ่เขียวชอุ่มที่มองเห็นค่อนข้างชัดเจนกว่าที่อื่น ทั้ง ๆ ที่ม่านหมอกแพรก็ยังคลี่คลุมอยู่โดยรอบ ไหลเรื่อยคดเคี้ยวไกลลิบออกไปสู่ยอดเขาหนึ่งซึ่งเด่นตระหง่านเหนือขุนเขาทั้งปวงและทอรัศมีสีรุ้งโชติช่วงออกมาสู่ที่ซึ่งเขายืนอยู่ จนทำให้สามารถมองผ่านม่านหมอกเห็นสิ่งรอบด้านได้ค่อนข้างชัดเจนกว่าที่แล้วมา

บรรยากาศรอบกายของเขาขณะนี้น่าพิสมัยและพึงพิศวงระคนกัน!

ริมฝั่งธารสีเงินยวง ดารดาษไปด้วยพุ่มพวงดอกไม้เตี้ย ๆ ขึ้นรายล้อมหลากสีสัน ส่งกลิ่นหอมอ่อนโยน ซาบซ่านไปทั่วทุกอณูขององศารอบด้าน หญ้าเขียวสดขจีก็เนียนนุ่มน่านอนเล่น ทวารพดี๋คุกเข่าลงเหนือพื้น ชะโงกมองเงาตนเองในน้ำนั้นโดยไม่ตั้งใจ

(Wiwat, 2013: 153-154)

หากอ่านตัวบทดังกล่าวแบบผิวเผิน อาจเห็นว่านี่คือการบรรยายทิวทัศน์ป่าหิมพานต์ที่ดูวิจิตรตระการตา สภาพแวดล้อมมีองค์ประกอบที่พึงประสงค์และตอบสนองความสำราญของประสาทสัมผัสทั้งห้า แต่เมื่อพิจารณาโดยนำวิธีคิดแบบการทำภูมิประเทศให้เป็นสตรี เราจะพบว่า ทิวทัศน์ที่ได้รับการพรรณนาเป็นการบอกเล่าถึงภูมิประเทศที่ผูกโยงกับสัญญะของความเป็นหญิง เห็นได้จากเส้นทางที่ทวารพดี๋เดินผ่าน “พรมหญ้าเขียวขจีซึ่งดูท่าทางคงจะอ่อนนุ่มหนักหนา” และ“ผ่านเนินเดียรดาษด้วยดวงดอกไม้” ทั้ง “พรมหญ้า” “เนิน” และ “ดอกไม้” ต่างก็เป็นสัญญะของเพศหญิงการนำเสนอฉากทวารพดี๋เดินเล่นบนพื้นหญ้าเขียวขจี มีกลิ่นหอมอบอวล อุดมไปด้วยทัศนียภาพชวนให้หลงใหลจึงคล้ายกับเป็นอุปลักษณ์แสดงถึงเพศชายกำลังสำรวจตรวจตราเรือนร่างสตรีเพศการพรรณนาถึงป่าหิมพานต์ในมุมมองของทวารพดี๋จึงกลายเป็นวาทกรรมรูปแบบหนึ่งที่ผูกโยงความงามของธรรมชาติกับร่างกายของเพศหญิง

เมื่อวิเคราะห์ตัวละคร “วนัสสุดา” พบว่า มีฉากที่นางใช้ดอกไม้และกลิ่นหอมของเป็นสื่อเตือนความจำทวารพดี๋หรือเทพทานพในอดีตชาติ และยังเป็นเครื่องหมายแสดงตัวของนาง ดังในฉากที่นางวนัสสุดามาขอความช่วยเหลือจาก ไกรวงศ์ เพื่อนของทวารพดี๋ นางก็ใช้กลิ่นของดอกมณฑารพเป็นสื่อเรียกเขาออกมาพบนาง “เป็นกลิ่นหอมอ่อน ๆ ละมุนละไมของดอกไม้บางอย่างลอยอ้อยอิ่งอยู่ในเต็นท์ มันเป็นกลิ่นเดียวกับดอกไม้ในฝันที่เขาได้สูดดอมมาแล้วนั่นเอง” (Wiwat, 2013: 281) จากตัวบททำให้มีข้อขบคิดในประเด็นเรื่องกลิ่นเมื่อนำไปเท้าความถึงชุดความคิดเรื่องเครื่องหอมสมัยโบราณ อาฟเทล (Aftel tr. byP. Ek Yat, 2017: 147) เล่าว่า ในอดีตนั้นการเผาพืชที่มีกลิ่นหอมเชื่อว่า กลิ่นที่หอมหวนจะเปิดโลกทางจิตวิญญาณ เป็นประตูเชื่อมโลกสามัญและโลกเหนือธรรมชาติ ดังนั้นการสูดกลิ่นดอกมณฑารพจึงเป็นการเปิดรอยต่อระหว่างโลกมนุษย์และป่าหิมพานต์ เพื่อนำไปสู่การพบเจอกันของทวารพดี๋และนางวนัสสุดา กลิ่นหอมจรุงใจของดอกมณฑารพยังแสดงเป็นเครื่องมือที่นางสนัสสุดาใช้เตือนความจำอดีตชาติของนางและทวารพดี๋

> *ชายหนุ่มรับดอกไม้ไปจากมือสตรีเบื้องหน้า กลิ่นหอมรวยรินเข้าจมูกอ่อนละมุนซาบซ่านประทับใจอย่างประหลาด เขายกขึ้นดมแล้วขมวดคิ้ว*
>
> *“เอ๊ะ ผมคิดว่าจำกลิ่นนี้ได้นะ เป็นดอกไม้พิเศษไม่มีในโลกมนุษย์นอกจากที่ไหนสักแห่งซึ่งผมเคยเห็นมาแล้วนานเหลือเกิน ชื่อติดอยู่ริมฝีปากนี่เอง ดอก...อ้อ นึกออกละครับ มณฑารพน่ะเอง!”*
>
> (Wiwat, 2013: 458)

เห็นได้ว่า เมื่อทวารพดิ์เห็นและได้กลิ่นดอกมณฑารพ เขาเริ่มระลึกได้ว่าอดีตชาติเขาเคยพบเห็น อาจเชื่อมโยงได้กับกรอบคิดเรื่องกลิ่นดังที่ Aftel (tr. by Ploi Saeng Ek Yat, 2017: 165) อธิบายว่า กลิ่นหอมเป็นสิ่งที่ขุดความทรงจำที่ลืมไปนานแล้วและส่งอิทธิพลต่อเราอย่างไม่รู้ตัว ทำให้เราเข้าสู่สภาวะของการตื่นรู้

เมื่อพิจารณาความเป็นมาของการปรากฏตัวนางวนัสสุดา เห็นได้ว่า จินตวีร์ วิวัธน์ ได้เสนอให้นางวนัสสุดา “มอบก้อนมณีจากมหาจิตรกูฏให้ท่านเป็นที่ระลึกถึงความรักของเรา คือเม็ดที่ท่านเห็นอยู่นี้ แต่ท่านก็หลงลืมมิได้นำติดตัวมาด้วย เราจึงต้องนำมันมาเองเพื่อให้เป็นสื่อกลางเตือนความทรงจำแห่งท่าน” (Wiwat, 2013: 643) ดังนั้นเห็นได้ว่ามณีจากหิมพานต์ดังกล่าวเป็นตัวแทนของเพศหญิง และสามารถตีความได้ว่าวัตถุมีค่าดังกล่าวแสดงนัยของกามารมณ์ ดังในเนื้อเรื่องที่คุณหญิงทุติยานำมณีเม็ดนี้ไปทำเป็นแหวนและนำมาให้ทวารพดิ์ ผู้เป็นบุตรชาย ดังนั้น “แหวน” ซึ่งสามารถมองได้ว่าเป็นสัญญะของช่องคลอดจึงเป็นสิ่งสนับสนุนความเป็นหญิงให้กับมณีจากจิตรกูฏ ความตื่นเต้นของทวารพดิ์ที่จะได้ “สวมใส่” แหวนที่ทำมาจากมณีจากหิมพานต์ ก็ไม่ต่างจากการความรู้สึกที่จะได้ร่วมรักกับเพศหญิง“ทวารพดิ์มนินทร หยิบกล่องนั้นไปเปิดดูด้วยท่าทางที่พยายามระงับไว้ไม่ให้แสดงออกมา[...] ประกายอันแพรวพราวจับตาดูเหมือนจะโชติฉายออกมาก่อน [...] ทวารพดิ์สวมมันลงในนิ้วนางข้างซ้าย และทันทีที่แหวนเข้าไปสถิตอยู่ในนิ้วของเขา แสงอันวาววับรุ่งโรจน์ดูจะทวีคูณขึ้นมาจนต้องเบือนหน้าหนี” (Wiwat, 2013: 42-43)

นอกจากนั้น พื้นที่ป่าหิมพานต์ยังเป็นสถานที่ที่ผูกพันกับความใคร่ของชายหญิง “ประหลาดเหมือนความฝัน ทุกคนที่นั่งอยู่รอบนอกแสงสีกุหลาบอมม่วงนั้นเห็นร่างงามทั้งสองคือ เทพทานพ และสตรีในชุดพัสตราภรณ์กรองทองผู้นั่งอยู่ต่อหน้าเมื่อครู่นี้ จูงมือกันเดินลัดเลาะไปตามสุมทุมพุ่มไม้ มุ่งหน้าไปยังขุนเขาอันรุ่งโรจน์ด้วยแสงสีประดุจประกายรุ้งระยับเบื้องหน้าโน้น” (Wiwat, 2013: 642) โดยมีเขามหาจิตรกูฏเป็นฉากสำคัญ ซึ่งเป็น “สถานที่รักและร้างของวนัสสุดา” (Wiwat, 2013: 643) นับว่าเป็นการเสนอชุดความคิดเรื่องป่าหิมพานต์ที่ไม่ได้มุ่งไปที่ความเป็นสังคมอุดมคติเชิงนิเวศ แต่ขับเน้นในเรื่องกามารมณ์และความรักของชายหญิง

บทสรุป

นวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ บทประพันธ์ของ จินตวีร์ วิวัธน์ นำเสนอชุดความคิดของเรื่องเล่าอยู่สองระดับ ระดับแรกคือ การนำเสนอให้นางไม้จากป่าหิมพานต์ข้ามมิติมาทวงความรักจากมนุษย์ แต่เมื่อไม่สำเร็จจึงต้องกลับไปยังที่จากมา แสดงให้เห็นชุดความคิดว่า มนุษย์กับนางไม้ไม่สมควรรักกัน และพื้นที่ป่าหิมพานต์ก็ไม่ใช่ที่อยู่ของมนุษย์ แต่เมื่อมองระดับลึกทำให้เห็นว่า แสดงให้เห็นการวิพากษ์ความเป็นมนุษย์ว่า ป่าหิมพานต์เป็นพื้นที่บริสุทธิ์ที่มนุษย์ไม่ควรเข้าไปอยู่ นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาในอีกมุมกลับทำให้เห็นว่า ดินแดนป่าหิมพานต์ที่ถูกทำให้บริสุทธิ์นั้นกลับอบอวลไปด้วยกิเลสและกามารมณ์ผ่านภาษาที่ใช้นำเสนอ

ชุดความหมายเรื่องป่าหิมพานต์ได้รับการนำเสนอที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการนิยามความหมายด้านความงามของภาษาที่ใช้พรรณนา หรือการพิจารณาในมุมของการวิจารณ์เชิงนิเวศ ซึ่งนำไปสู่การประกอบสร้างความหมายที่อิงอยู่กับระบบคิดแบบสังคมอุดมคติเชิงนิเวศ แต่เมื่อพื้นที่ดังกล่าวได้ถูกปรับแปลงในบริบทของวรรณกรรมประชานิยมแนวจินตนิมิต จึงนำไปสู่การสถาปนาความหมายชุดใหม่ให้แก่ป่าหิมพานต์ โดยผูกโยงกับความเป็นอื่น ความเป็นชนบท และความเป็นหญิง นอกจากนั้นเมื่อเราพิจารณาพื้นที่ป่าหิมพานต์ในเชิงสัญญะ สามารถตีความได้ถึงความเป็นชนบทที่ปะทะสังสรรค์กับความเป็นพื้นที่เมือง เห็นได้ว่า นวนิยายเรื่อง มาแต่หิมพานต์ ชี้ชวนให้ผู้อ่านถอดรหัสความหมายของป่าหิมพานต์ในมุมมองที่นอกเหนือจากความเป็นอุดมคติเชิงนิเวศ ซึ่งจินตวีร์ วิวัธน์ได้ประกอบสร้างชุดความหมายใหม่ของพื้นที่ดังกล่าวในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยผูกโยงกับวาทกรรม สัญญะ และภาพแทน

Reference

Abrams, M.H. (1999). **A Glossary of literature terms**. (7th ed.). USA: Cornell University.

Aftel. M. (2017). **Lok ren lap khong Klin hom**. (in Thai) [Fragrant: The Secret Life of Scent]. (Phloisaeng Ekyat, Trans.). Bangkok: Open worlds.

Charoensinolan, C. (2011). **Wathakam kan phatthana**. (in Thai) [Literature of discourse on development]. Bangkok: Wiphasa.

Chunlawong, S. (2013). *Nawaniyai rueang plai thian nai thana phuen thi haeng chintanakan*. (in Thai) [Novel PlaiThian as space of imagination], In Trisin Bunkhachon (Ed) .**Wannasan Asian: saisamphan lae satriwithi**, [ASEAN literature, relationship and life way's woman]. pp.99–112]. Bangkok: Maekhamphang.

Hongsuwan, P. (2013). **Nan ma laeo: mi rueang lao nithan tamnan chiwit**. (in Thai) [Once upon the time, there was a tale, fable, legend, and life]. Bangkok: Chulalongkorn University.

Iaosiwong, N. (2014). **Pha khao ma, pha sin, kangkeng nai lae paiyan yai.** (in Thai) [Loincloth, sarong,underwear, etc.].(2nd ed.) Bangkok: Matichon.

Sangkhaphanthanon, T. (2013). **Wannakhadi si khiao krabuan that lae wathakam thammachat nai wannakhadi Thai**. (In Thai) [Green Literature: paradigm and discourse on nature in Thai Literature]. Bangkok: Nakhon.

Wiwat, J. (2013). **Ma tae himmaphan**. (in Thai) [Coming from Himavanta]. Bangkok: Group Publishing.